Lillian Glassová

LHÁŘI
A JEJICH ŘEČ TĚLA

JAK
PROHLÉDNOUT
FINTY, PŘETVÁŘKU A LŽI,
KTERÉ KAŽDÝ DEN SLÝCHÁTE OD LIDÍ

Lillian Glassová, PhD

Lháři a jejich řeč těla

Jak prohlédnout finty, přetvářku a lži, které každý den slýcháte od lidí

BizBooks
Brno
2014

Lháři a jejich řeč těla

Jak prohlédnout finty, přetvářku a lži, které každý den slýcháte od lidí

Lillian Glassová, PhD

Překlad: Lenka Beranová
Obálka: Petr Gremlica
Odpovědná redaktorka: Martina Skovajsová
Technický redaktor: Jiří Matoušek

Body Language of Liars © 2013 Lillian Glass PhD. Original English language edition published by The Career Press, Inc., 220 West Parkway, Unit 12, Pompton Plains, NJ 07444 USA. All rights reserved.

Translation © Lenka Beranová, 2014

Objednávky knih:
www.albatrosmedia.cz
eshop@albatrosmedia.cz
bezplatná linka 800 555 513
ISBN 978-80-265-0220-3

Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18 478.
© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS MEDIA a.s.

Věnováno každému, kdo někdy zažil šok, bolest a zármutek ze zjištění, že mu lhal člověk, kterému bezvýhradně věřil.
Kéž vám tato kniha poskytne všechny nezbytné informace, abyste mohli rychle odhalit, kdo je k vám otevřený a kdo se přetvařuje, kdo říká pravdu a kdo lže.
Ať vám to, co se zde naučíte, napomůže ve vašem životě ke klidné mysli, menšímu stresu a větší sebedůvěře.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mým dvěma múzám – mé krásné, chytré a charismatické mamince, Rosalee Glassové („Miss sympatie“) a mé drahé, roztomilé a neuvěřitelně bystré malé fence Annabelle Glassové. Obě mě vždycky dokážou rozesmát a jsem jim za to vděčná. Díky vám byly mé přestávky v psaní zábavné.

Dík také patří mé literární agentce, Paule Munierové; nakladatelství Career Press, Jennifer Whitové ze Splash News a Mary Velascové z Getty Images za to, že mi dopomohly k využití fotografií celebrit v této knize.

Obsah

Poděkování *5*

Úvod *9*

Část první
Seznamte se s lhářem: kdo lže a proč?

Kapitola první: Co je lež? Společenská a náboženská stanoviska 17

Kapitola druhá: Cena lži 21

Kapitola třetí: Evoluce lháře: proč lžou zvířata (ano, zvířata!), děti a mladí lidé 31

Kapitola čtvrtá: Sedm důvodů, proč lžou dospělí 41

Kapitola pátá: Lháři na internetu 51

Část druhá
Jak rozpoznat lež

Kapitola šestá: Instinkty a kontext 67

Kapitola sedmá: Řeč těla lhářů 71

Kapitola osmá: Co o lháři prozradí jeho tvář 113

Kapitola devátá: Lhářův hlas: výška, hlasitost, tón a tempo 145

Kapitola desátá: Obsah řeči: nejde jen o slova 157

Kapitola jedenáctá: Lžeš mi do očí: lháři, kteří jsou nevěrní a podvádějí 169

Kapitola dvanáctá: Profil nejnebezpečnějších lhářů – psychopatů a sociopatů 181

Závěr: Zadostiučinění z odhalení 187

Rejstřík *191*

Úvod

Každému se může stát, že ho někdo napálí, podvede, ošidí nebo mu prostě lže. Nezáleží na tom, jak jste chytří, staří, bohatí nebo slavní. Snad všichni alespoň jednou v životě, tak či onak, naletěli lháři – někomu, kdo jim zatajil pravdu nebo podal nepravdivé informace. Možná jste měli takovou smůlu, že vás někdo podvedl v podnikání, připravil vás o peníze, milence či milenku, manžela nebo manželku, podfoukl vás na internetu nebo vás nalákal předstíráním, že je někdo jiný. Buďte si jisti, že v tom nejste sami. Svět je plný těchto nebezpečných lidí – lhářů.

Když zjistíte, že vás podvedl někdo, komu jste předtím důvěřovali, milovali jste ho nebo jste si ho vážili, zažíváte spoustu emocí. Může jít o šok, pocit křivdy, smutek, depresivní náladu nebo hněv – někdy všechno najednou. Přemýšlíte, komu je opravdu možné věřit a jestli toho ještě vůbec někdy budete schopni. Možná i pochybujete o vlastním zdravém rozumu. Můžete se dokonce v duchu tlouct do hlavy a ptát se, jak to, že jste si těch lží nevšimli včas.

Jenže, buďme realističtí – jak jste si jich mohli všimnout, když jste nevěděli, co sledovat?

Jak jste mohli poznat, že je vám partner nevěrný, nápadník z internetu je podvodník, že vaše hospodyně je zlodějka a že paní na hlídání zanedbává (nebo dokonce týrá) vaše dítě? Jak jste přece mohli vědět, že vám šéf lže do očí, když ocenil váš výkon a druhý den vás propustil? Jak bylo možné zjistit, že vás kolega za zády pomlouvá nebo že váš zaměstnanec krade drobné z pokladny? Proč jste nepoznali, že k vám nejlepší kamarádka není upřímná, když řekla, že váš nápad vdát se za vašeho průšvihářského přítele je bezvadný? Čeho jste si nevšimli, když se váš syn zapřísahal, že nikdy neexperimentoval s drogami? Později jste přece u něho pod postelí našli ukrytou dýmku a marihuanu.

Jak víte, jestli můžete věřit tomu, co si v médiích přečtete o určitých celebritách? Milují se doopravdy nebo je jejich vztah jen divadýlkem kvůli reklamě? Jak si můžete být jisti, že politici mluví pravdu nebo že vám ti, kdo hýbají vztahy ve světě, ve skutečnosti nelžou?

Průkopník v oblasti výzkumu lži, Paul Ekman z Kalifornské univerzity v San Franciscu, zkoumal dvanáct tisíc lidí. Zjistil, že jen něco málo přes polovinu z nich bylo schopných odhadnout, jestli jim někdo lže. Vaše šance, že poznáte, že vám někdo lže, nejsou tedy příliš velké. Můžou se ale o hodně zvýšit, když se naučíte identifikovat jisté signály, které vás na něčí lež upozorní. Tuto knihu jsem napsala proto, abych vám s tím pomohla. Lépe řečeno, ukáži vám, na co si dát pozor ohledně možných znaků přetvářky, projevujících se v řeči těla, mimice, hlasu a také způsobu řeči – jak lidé říkají to, co říkají, a i to, co píšou na internetu.

Něco o mně

Jako odbornice na řeč těla jsem schopna zjistit přetvářku u celebrit – politiků, sportovců, vůdčích světových osobností, hvězd a hvězdiček i zločinců, kterými se zabývají média. Pracuji v tomto oboru už léta. Vystoupila jsem v různých televizních pořadech a televizních stanicích, jako jsou *20/20, Dr. Phil, Entertainment Tonight, ABC News, Good Morning America, CNN, The Today Show, The Insider, HLN, Discovery Channel, MSBNC* a mnoha dalších. Působila jsem dokonce jako expert na řeč těla pro pořady *Dancing With the Stars* (česká verze se jmenuje *Star Dance* – pozn. překl.) a reality show *Millionaire Matchmaker.*

Kromě toho pravidelně komentuji chování celebrit pro noviny, časopisy a na internetu, posuzuji, zda lžou nebo mluví pravdu. Zkoumám, zda hvězdné páry o svém vztahu mluví upřímně nebo je pro ně spíše záležitostí sebepropagace. Prošetřuji, jestli nám politici a vůdčí světové osobnosti říkají pravdu, nebo jen odříkávají nepříliš upřímné naučené fráze. Média po mně neustále chtějí, abych se zabývala řečí těla osob zapletených do veřejně sledovaných kriminálních případů, a ptají se, zda si myslím, že podezřelí lžou či mluví pravdu. Posuzuji také, jestli nám celebrity, kolem kterých vypukl trapný veřejný skandál, sdělují pravdu nebo nám lžou do očí.

Ze svých odborných znalostí řeči těla jsem vycházela při svých přednáškách pro policejní vyšetřovatele po celých Spojených státech a v Kanadě, které byly věnovány rozpoznání přetvářky při vyšetřování. Bylo pro mě velkou ctí, když jsem dostala

pozvání, abych pro FBI přednášela o identifikaci projevů lži. To byl asi můj největší úspěch.

Většina mé práce týkající se rozpoznání lži se odehrávala na poli práva, kdy jsem pomáhala obhájcům při volbě vhodných otázek pro výslech svědků a při vedení celého případu. Z nahrávek protidrogového zátahu, záznamů výslechů, nahrávek vyšetřování lidí podezřelých z týrání dětí, sexuálního obtěžování a násilí i z analýzy pohybů podezřelých, žalobců, obžalovaných a klíčových svědků u soudu jsem vybrala konkrétní případy možných náznaků lži. Rozhodla jsem se, že se s vámi v této knize podělím o stejné postupy, které využívám ve svém profesním životě. Chtěla bych, abyste byli schopni odhadnout, kdo k vám je upřímný a kdo ne – a to jen z jeho pohybů, mimiky, hlasu a rozklíčování obsahu toho, co takový člověk říká.

Prolhané mediální osobnosti

Konkrétní projevy lži se vám navždy zapíší do paměti, protože uvidíte autentické fotografie mediálních osobností, na kterých jsou zachyceny *ve chvíli, kdy lhaly.* Přečtete si jejich skutečná slova z rozhovorů nebo soudních výpovědí, což také napomůže k představě o jejich přetvářce. Budete umět zachytit specifickou řeč těla a signály v mimice, které jste předtím přehlédli nebo jste si jich nevšímali. Všechno to začne dávat smysl, až tyto signály uvidíte *přesně v momentu*, kdy člověk lže.

Na tyto fotografie se nyní budete dívat jinýma očima, z jiného úhlu pohledu. Povšimnete si například jemných změn ve výrazu tváře bývalého prezidenta Clintona a lépe porozumíte známkám lži, které byly patrné v jeho hlase, když napřáhl ukazováček a rozzlobeně prohlásil: „S tou ženou, Monicou Lewinskou, jsem neměl sex." Příznaky lži uvidíte i u dalších politiků a pochopíte i to, čím se prozradil bývalý prezidentský kandidát John Edwards, když při rozhovoru v pořadu *Nightline* televize ABC lhal, že není otcem dítěte Rielle Hunterové, jeho milenky.

Zjistíte, v jakém přesně momentu lhali v médiích různí zločinci – ať už jde o O. J. Simpsona, Jerryho Sanduskyho, Scotta a Drewa Petersona nebo o finančního podvodníka Bernarda Madoffa a spoustu dalších. Naučíte se také vytvořit profil nejnebezpečnějších lhářů, sociopatů, tím, že se zaměříte na povahové rysy a typic-

ké chování těch nejbezcitnějších zločinců, jako byl Ted Bundy nebo Charles Manson. Prohlédnete si také řeč těla a mimiku zdiskreditovaných sportovců, kteří lhali, jako jsou Lance Armstrong a Barry Bonds, či průšvihářských osobností zábavního průmyslu, jako je nezvedená mladá herečka Lindsey Lohan. Z fotografií slavných párů se naučíte vyčíst, jestli mají mezi sebou problémy.

Ačkoli takový pár může novinářům tvrdit, že je mezi nimi všechno v pořádku, podle jejich řeči těla a výrazu tváře budete umět rozpoznat, že to je lež. Uvidíte snímky zachycující řeč těla u takových párů, jako byla hvězda reality show Kim Kardashian a basketbalista Kris Humphries, Tom Cruise a Katie Holmesová, Ashton Kutcher a Demi Moorová, Tiger Woods a jeho manželka, modelka Elin Nordegrenová, Katy Perry a komediální herec Russell Brand. Zjistíte, jak tyto signály naznačovaly, že se u nich schyluje k rozchodu ještě před tím, než to veřejně oznámili. Povšimnete si i řeči těla zpěváka Chrise Browna a jeho přítelkyně Rihanny poté, co se znovu dali dohromady a tvrdili, že jsou spolu šťastní.

Když uvidíte okamžik, kdy na mediálních osobnostech bylo patrné, že lžou, ať už to bylo rozpoznatelné z potu nad horním rtem, kradmých pohledů, zaťatých zubů, nakloněné hlavy nebo napřaženého prstu, budete pak snadno umět rozeznat to samé u osob, s kterými žijete, spolupracujete nebo podnikáte.

Co najdete v této knize

Kniha je rozdělena do dvou částí. V první části se dozvíte, jak na vás emočně působí, když vám lidé lžou, a jak je důležité mít se během takových chvil na pozoru. Dále zjistíte, kdy a jak člověk začíná lhát a že lež může být dokonce důležitou součástí normálního vývoje osobnosti. Odhalíte, proč zvířata, děti, teenageři a dospělí lžou a o čem. Pochopíte, jak „malé nevinné lži“ i větší lži mohou mít pozitivní dopad a naopak, uvidíte, jak lži můžou zničit život – až se naučíte rozpoznat chronické lháře, falešné nápadníky a podvodníky na internetu a dokonce i sociopaty. Na internetu nikoho nevidíte ani neslyšíte. Naučíte se proto hledat v tom, co lidé píšou, varovná znamení, která vás na možnou přetvářku upozorní. V této části také zjistíte, na co si máte dát pozor, když se seznamujete nebo obchodujete online.

Druhá část knihy vám představí profil lháře. Uvidíte, jak je důležitý kontext a důvěra ve vlastní instinkty, stejně jako naslouchání signálům svého těla. To všechno vás upozorní na to, že vám možná někdo lže. Dozvíte se, jaká vodítka hledat v řeči těla lhářů, v jejich mimice, hlasu a způsobu řeči. V podstatě se naučíte, jak být lidským detektorem lži, protože si osvojíte znalost konkrétních projevů lži čitelných z lidského těla – hlavy, očí, nosu, úst, rtů, čelisti, zubů, uší, vlasů, pokožky, paží, rukou, trupu, pozice těla, nohou a také chodidel. Budete umět zachytit specifické znaky lži v hlasu, řeči a slovní zásobě. Zjistíte i to, jaká jsou častá slova, fráze a způsob komunikace, kterých lháři užívají v mluvené i psané řeči. Všechny tyto postupy budete schopni použít i k odhalení těch nejnebezpečnějších lhářů – sociopatů.

Už nikdy!

V dnešní době nemůžete být nikdy dost opatrní při odhadu, jestli před sebou máte přítele či nepřítele, upřímného člověka nebo lháře. Ať už kupujete auto, začínáte podnikat, snažíte se o kariérní postup, hledáte toho pravého partnera do života, zůstáváte v manželství (či ne!) nebo se chcete ujistit, že se vaše děti neúčastní něčeho nezákonného, musíte být ostražitými pozorovateli. Potřebujete vědět, jestli vám mediální osobnosti, včetně zvolených politických představitelů, říkají pravdu, nebo jestli vám věší bulíky na nos. A jelikož se velká část vašeho společenského života i práce odehrává v online prostředí, jste ve velké nevýhodě, pokud nevíte, jak odhalit lháře na internetu.

Až si přečtete tuto knihu, nikdy se vám nestane, že byste řekli: „Netušil jsem, že k tomu dojde“, „Vzali mě na hůl“, „Naletěl jsem“ nebo „Někdo mě využil“. Budete totiž umět včas zachytit viditelné a slyšitelné znaky lži, takže vás lháři nikdy nedostanou.

Část první

Seznamte se s lhářem: kdo lže a proč?

V této části knihy zjistíte, jaký názor na lhaní mají různá náboženství a kultury, a za jakých okolností je lež přijatelná. Dozvíte se, odkud se lež bere a že může být součástí našeho běžného vývoje. Poučíte se o tom, proč lžou kojenci, děti, teenageři, dospělí a dokonce i zvířata a jak se jejich lži liší. Pochopíte, jaký dopad mají lži na vaše emoce a psychiku. Prozkoumáte potenciální pozitivní účinky „drobných, nevinných lží" a uvidíte, jak větší lži můžou zničit život. Nakonec se naučíte, jak odhalit internetové podvodníky v oblasti obchodu i partnerských vztahů.

Kapitola první

Co je lež?

Lhát znamená vědomě poskytovat nesprávné informace nebo zatajovat ty pravdivé. Nejhorším důsledkem lhaní může být zmaření lidských životů či dokonce smrt. Mnoho válek začalo a mnoho zemí bylo napadeno čistě kvůli lžím – někdy na základě jediné lži.

Téměř všechna náboženství popisují lež jako něco špatného. Starý Zákon je plný zmínek o lhaní a podvádění. Škodlivost lží zdůrazňuje osmé přikázání: „Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví," zatímco šesté přikázání stanoví: „Nesesmilníš" – což znamená nepodvádět a nelhat těm, s nimiž žijeme v manželském svazku. Můžeme se zde také dočíst o lžích týkajících se majetku, jako jsou peníze nebo předměty, po kterých toužíme. Každý bohabojný Žid končí třikrát denně modlitbu tiché zbožnosti slovy: „Pane, ochraň má ústa před zlořečením a mé rty před lží. A dej, ať si nevšímám těch, kdo o mně zle mluví."

Křesťansko-židovská víra není jediná, která velebí pravdomluvnost a varuje před nebezpečím lži.

Část čtvrté buddhistické zásady zní: „Zavazuji se, že se zdržím nevhodné mluvy … nebudu lhát a budu mluvit pravdu." V Dhammapadě, což je sbírka Buddhových výroků, se dočteme, že „lhář, který porušil zákon pravdy a věčnost je mu lhostejná, se neštítí žádného zla". Posvátné taoistické texty zdůrazňují význam čestnosti prostřednictvím výstrahy: „Ať tvá ústa nevysloví to, co nechce říct ani tvé srdce." Po-

dobně zní i posvátná kniha Sikhů, Adi Granth: „Nepoctivost v obchodování nebo lhaní působí duši zármutek."

Hinduistická víra vyznává deset etických pravidel jamy, z nichž druhé je pravidlo pravdomluvnosti, nařizující „vystříhat se lži a falešných slibů a říkat jen to, co je pravda, mluvit laskavě a pouze když je to užitečné a nutné". I konfucianismus se zabývá lhaním. Sám Konfucius napsal ve svých Analektech, v části 2:22: „Nevím, k čemu je dobrý muž, jemuž nelze věřit?"

Také islám zakazuje lhaní, podvádění, pokrytectví a křivé svědectví. Prorok Mohamed radil muslimům, aby byli poctiví a pravdomluvní. Dva důležité verše z Koránu praví o lži: „Neodívejte pravdu falší a nezakrývejte pravdu, když ji dobře znáte! "(2:42) a „Běda každému pomlouvači hříšnému." (45:7). Podle Koránu tedy muslimové věří, že „pravdomluvnost vede ke zbožnosti a zbožnost vede do ráje".

I když všechna náboženství zakazují lhaní nebo před ním přinejmenším varují, jsou určité případy, kdy je lež přijatelná. V judaismu a křesťanství je lhaní například někdy přípustné kvůli zachování míru a nechceme-li někoho urazit. Podle tóry člověk může lhát za výjimečných okolností, jako např. chce-li někoho utěšit nebo pokud by vyřčením pravdy ublížil sobě nebo jiné osobě, lhát se může ze skromnosti nebo aby člověk nepůsobil arogantně; i ze slušnosti (pravda se například neříká o intimních věcech) a lež je přijatelná také kvůli ochraně vlastního majetku. I ve Starém zákoně jsou uvedeny minimálně dva případy, kdy lež vede k pozitivním důsledkům. V knize Exodus 1:15–21 zalžou hebrejské porodní báby faraonovi, a tím zachrání životy mnoha židovských dětí. Další příklad najdeme v knize Jozue 2:5, kdy Rachab lže, aby ochránil izraelitské špehy.

Podle islámu je lhaní možné a) v bitvě kvůli záchraně vlastního života, b) za účelem usmíření různých osob, c) kvůli smíru mezi manželem a manželkou. To samé platí i v buddhismu, ale buddhisté jsou toho názoru, že je lepší neodpovědět na otázku, změnit téma nebo zatajit pravdivou informaci, než skutečně vyslovit lež.

Ať už náboženské doktríny říkají cokoli, někdy nastane čas, kdy lidskost má přednost. Lež kvůli záchraně lidských životů je téměř vždy přípustná. Během nacis-

tické invaze za druhé světové války lhali i ti nejzbožnější lidé, včetně kněží, jeptišek a dalšího duchovenstva, protože chtěli ochránit druhé a zachránit životy nevinných lidí, které schovávali ve svých kostelích, klášterech a domovech.

Kapitola druhá

Cena lži

Jak jsme se dověděli v předchozí kapitole, některé lži je možné prominout. U jiných to nejde. Existují neodpustitelné lži a zrádné skutky, které lidské duši ubližují. Když zjistíte, že vám někdo lhal, vaše pocity se budou odvíjet od toho, kdo je tím lhářem, za jakých okolností vám lhal a dokonce i na věku, ve kterém jste si onu lež vyslechli.

Lhát dětem je součástí moderní americké kultury – o tom, že existuje víla Zuběnka, která jim nechá pod polštářem peníze (aby se necítily tak mizerně, když jim vypadávají zuby); o Santa Klausovi (aby si užily radostného vzrušení a kouzla Vánoc). Děti se dovídají pouze část pravdy o tom, jak přicházejí na svět – protože jsou ještě příliš malé na to, aby ji pochopily celou. Těžko si asi přestavíme dítě, na jehož psychice by dlouhodobě zanechala negativní stopy jakákoli z těchto lží. Na druhou stranu, pokud se dětem lže tak, že jim zůstanou utajeny závažné informace, jako např. že jsou adoptované, může to pro ně znamenat těžké psychické poškození. Často se stává, že ani v dospělosti svým adoptivním rodičům neodpustí, že jim neřekli pravdu.

Někdy to, co pro vás je „malou nevinnou lží" (jako když si třeba uberete pár let věku), někdo jiný považuje za poměrně podstatnou lež, srovnatelnou se zjištěním, že jste vdaná a žijete se svým manželem a třemi dětmi, ačkoli jste řekla, že jste svobodná a bydlíte v garsonce. Všechno tedy záleží na tom, co druhý člověk vnímá a vyloží si jako lež. Co je pro jednoho maličkostí, může pro jiné být závažnou věcí. Každý za lež pokládáme něco jiného a rozdílně na ni reagujeme: všechno to spočívá

v naší definici lži, její intenzitě a typu, ve způsobu naší výchovy, osobním přesvědčení, preferencích a hodnotách.

Lháři mezi celebritami

Denně jsme zahlceni zprávami o celebritách zapletených do nejrůznějších druhů lží, od „nevinných lží" po ty, co už tolik nevinné nejsou. Některé celebrity se zapřísahají, že jejich vztah je stále pevný, ačkoli v ten samý den už mají za sebou návštěvu svého advokáta, kde podepsaly rozvodové papíry. Jiné celebrity lžou o potyčkách, kterých se zúčastnily. Jiné lžou dokonce i o tom, jak tvrdě posilují a drží dietu, i když ve skutečnosti podstoupily liposukci nebo žaludeční bypass, jako to dělala Star Jonesová, bývalá moderátorka pořadu *The View* americké stanice ABC, než pravda vyšla najevo. Další celebrity budou také tvrdit, že jejich vyhublá postava je důsledkem pracovního nasazení, aby později přiznaly, že ve skutečnosti trpí poruchou příjmu potravy.

Někteří z těchto lidí budou důsledně popírat, že jsou závislí na alkoholu nebo berou drogy. Až později zjistíte, že lhali, když je uvidíte na fotografických záběrech z léčebny nebo, vzácněji, když během talk show propagace knihy nebo filmu připustí, že mají problém s drogami nebo s alkoholem. Tyhle lži nám nijak nevadí, protože chápeme, proč celebrity lžou o své váze nebo problémech s návykovými látkami. Většina z nás se domnívá, že se za to celebrita asi styděla nebo nebyla psychicky připravena svůj problém řešit a současně o něm veřejně promluvit.

Na druhou stranu ale existují lži, které mnohým z nás opravdu vadí, zvláště jde-li o lži týkající se zrady nebo podvádění intimního partnera. Kristen Stewart, slavná hvězda série filmů *Twilight sága*, rychle zjistila, jak krutý může být hněv někdejších oddaných obdivovatelů, když vyšlo najevo, že svému filmovému a životnímu partnerovi Robertu Pattinsonovi lhala a podvedla ho s jedním režisérem. Hněv fanoušků vyprchal, když se zdálo, že se Kristen s Pattinsonem usmířila a během premiéry jejich filmu se k sobě chovali jako dvě hrdličky. Zpěvačka country LeAnn Rimes otevřeně přiznala, že neustále dostává negativní ohlasy od svých fanoušků,

protože lhala svému ex-manželovi a podváděla ho s ženatým mužem, a to i poté, co se za toho muže nakonec vdala. Lidé si tyto lži berou osobně, protože se často ztotožňují s jejich důsledky. Možná sami zažili, jak bolestný a ničivý je dopad takových lží, kdy je někdo podvedl, nebo jim „ukradl" jejich lásku. Citlivě vnímáme také to, že platíme, abychom na velkých plátnech sledovali lidi nebo si poslechli jejich hudbu, a oni neustále klamou druhé prostřednictvím více či méně špinavých lží. Pak můžeme najednou zjistit, že si jich nevážíme a nechceme už podporovat ani je, ani jejich tvorbu.

Viděli jsme na příkladech různých celebrit, jak neustálé nebo časté lži mohou zničit člověku život. V extrémní podobě jsme to zažili u herečky Lindsey Lohanové. Byli jsme svědky toho, jak její matka a manažerka, Dina Lohanová, ustavičně lhala médiím. Tehdy tvrdila, že její dcera sama nikdy žádné problémy neměla. Místo toho za její potíže obviňovala všechny ostatní (bylo to naopak – což zjistíme, prozkoumáme-li blíže její škodlivý rodičovský přístup, jehož důkazem je to, že s nadšením flámovala se svou dcerou). Odhalili jsme, že kdysi nadějná herečka opakovaně lhala o spoustě věcí, od tvrzení, že je „čistá", že neukradla žádný náhrdelník ani neřídila auto, které způsobilo dopravní nehodu, až po klamání policie, která tuto nehodu vyšetřovala. Paparazzi totiž vyfotografovali Lindsey při nákupech v New Yorku, ačkoli údajně měla být tak strašně nemocná, že nemohla odletět do Los Angeles na soudní přelíčení. Kvůli své prolhanosti přišla nejen o některé ze svých obdivovatelů, kteří ji možná začali považovat za patetickou výstřední ženu, ale odradila i některé producenty. Ačkoli někteří z nich jsou ochotni dát jí i dnes šanci, její lži jí těžce poškodily pověst.

Zrada a zločiny z vášně

Téměř nic není tak strašné jako zjistit, že vám lhal člověk, kterému jste důvěřovali a milovali ho. Čím hlubší je váš vztah k němu, tím intenzivnější a palčivější jsou vaše pocity. Ty se mohou pohybovat od šoku a deprese, přes strnulou otupělost až po zuřivost. Pocit, že vás zradil blízký obchodní partner, choť, milenka či milenec, s nimiž jste předtím sdíleli své nejniternější myšlenky a pocity a jimž jste celou svou

duší věřili, dokáže až příliš často změnit jinak klidné, rozvážné, vyrovnané a zákony ctící občany v násilníky a dokonce i vrahy.

Přesně to je případ Clary Harrisové, pětačtyřicetileté zubařky a matky dvojčat – chlapců. Ona a její manžel David, ortodontista, byli bezúhonnými občany města Houston a užívali si všech materiálních výhod a privilegií spojených s bohatstvím. Clara měla za to, že i jejich manželství je idylické a plné lásky – dokud jednoho dne neuviděla na parkovišti Davida, jak ji podvádí s jinou. Tuto obvykle racionálně uvažující a vyrovnanou ženu ovládly emoce a ona ani nepomyslela na následky svého jednání. To ji bohužel uvrhlo na dvacet let do vězení. Svého manžela zabila, když do něho několikrát najela svým autem.

Ve Spojených státech se tyto zločiny z vášně často pokládají za skutky spáchané ve stavu „dočasné nepříčetnosti". Tento argument byl poprvé použit v roce 1954 při obhajobě kongresmana Daniela Sicklese z New Yorku, který zabil milence své ženy. Ačkoli vztek podvedeného partnera bývá často tak intenzivní, že by mohl nevěrníkovi ublížit na těle, lidé jsou naštěstí většinou dost rozumní, aby právo nebrali do vlastních rukou. Obávají se totiž právních důsledků a toho, že si zničí život. Namísto toho raději bojují proti lháři a podvodníkovi před soudem. Právě zde se mohou bezpečně a legálně pomstít člověku, který jim tak ukřivdil a kterému předtím tak důvěřovali.

Bezpočet lidí se hněvalo (a stále ještě hněvá) na Bernarda Madoffa, podnikatele zapojeného v Ponziho schématu. Ten je připravil o životní úspory a mnoho dříve bohatých lidí kvůli němu zůstalo bez prostředků. Mnozí z nich mluvili o tom, že ho ve svých představách zabíjeli. Naštěstí pro ně, nikdo své fantazie neuskutečnil. Spousta investorů znala Madoffa řadu let osobně, a dokonce ho měli rádi, jako by patřil do jejich rodiny. Měli pocit, že mu na nich opravdu záleží. Jak potom zjistili, jediné, na čem mu skutečně záleželo, byly jejich peníze. Chtěl pouze naplnit vlastní finanční fondy, aby Ponziho schéma dál fungovalo. O to větší pak byla citová újma klientů, když jeho lži a podvody vyšly najevo.

Stejně zdrcující jako fakt, že nás někdo podvedl, lhal nám a překrucoval informace o tom, co udělá s našimi penězi, bývá i poznání, že člověk, kterého koho jsme milovali a žili s ním, se po celou dobu manželství přetvařoval. Zjištění, že není tím,